

A Szín folyóirat negyedévszázada

Interjú Mátyus Alizzal

A folyóiratról, mely először csak a Szín és később a Szín – Közösségi Művelődés névre hallgatott, Mátyus Alizzal, annak alapító főszerkesztőjével készült a beszélgetés. Köszönet neki, hogy máig dolgozik benne, és hogy máig figyelemmel kísérete-kíséri a lapot.

H. K.: *Huszonöt éves a folyóirat. Nem tudok még egy olyan szakmánkat érintő folyóiratról, amelyik ennyi időt megélt volna. Fél évszázadot.*

M. A.: Az, hogy az intézetnek legyen folyóirata, 1996-ban az intézet akkori igazgatójának az elképzelése volt. A címet is ő javasolta, és felajánlotta, hogy legyen a főszerkesztője. Kapva kaptam a lehetőségen, ez látszott a legjobb megoldásnak munkakörként az akkor nyolcéves fiam mellett, és azért is, mert a Waldorf iskolák Nevelésművészet folyóiratának szerkesztésénél megéreztem magamban azt a hajlamot, hogy egy folyóiratot kézben tartsak, és az is ösztönzött, hogy azonnal volt róla elképzelésem, hogyan álljak neki. Azok közé az emberek közé tartozom, akiknek éppen valami mindig nagyon fontos. Abban az időben – Izinger Anna, akkor már

a külügyben szolgálatot teljesítő volt kolléganőmmel és barátnőmmel való nagybeszélgetéseinkben – állandó témánk volt az első generációs értelmiség. Mindketten társadalmilag érvényesnek tudtuk azt az állításunkat, hogy az első generációs értelmiség olyan érvénnyel képes életét leélni, ami nem jellemez semmilyen más, megkülönböztethető, behatárolható kis társadalmi egységet. Ezzel meg is volt számomra a lap megindulásának érvényessége, mert soha nem a megjelenést tartottam elsődlegesnek, hanem a megszólalni tudást. Máig szeretem az első lapszámot. És rögtön élve a lehetőséggel, még az 1996-os év végén elkészült egy fehér folyóirat, rajta a felírások feketével és pirossal. Ez meg a múlt századelőnek a könyvborítói iránti erős vonzódásomnak következménye. Szeretem azokat a szecessziós borítókat, amin ezek a színek jelennek meg. A könyveken, a borító lapszélein rendszerint piros színű szecessziós mintázat fut körbe. Nagyon szépek. Mindig csodálkozom, hogy ez a borító azóta nem jött még divatba. Nem folyóiratra valóan, hanem könyvborítónak. Egy jó szemű képzőművész remek borítókat tudna csinálni ezekkel a színekkel. Ha én kiadó lennék, él-

nék ezzel a lehetőséggel. Apám is vonzódott ugyanezekhez a színekhez, a 60-as években a pápai pedagógus színjátszóknak rendezett darabjainak plakátjai ezek miatt a színek miatt és a betűk egyszerűsége miatt gyönyörűek. Majd apámat a későbbiekben igyekszem nem emlegetni, de mert nagycsü-törtök óta Pápan töltöm visszavonultságban az időmet (ahogy már március 15. óta ugyanígy tettem, csak akkor még zuglói lakásban), és apa-könyvemem dolgozom *Pápa! Pápa! Pápa!* címmel, aminek részei már 2013 óta készülnek, de most a könyv megíródik, mert elérkezett az év, és alcímében ott lesz a *Mátyus Ferenc születésének 100. évfordulójára*, egyrészt mesélős kedvemben vagyok, mert apa-

könyvet írni úgy jó, másrészt pedig hiába nem azt írom éppen, az agyam mindig azon jár. Most nekem éppen ez a nagyon fontos. Ha meg tudom valósítani, szeretném könyvem borítóját apám említett plakátjaira emlékeztetőnek. És akkor pápai könyvem bemutatójára elviszem az inspiráló plakátokat is, őrzöm őket. Visszatérve kérdésedhez az intézeti folyóirat 25 évéről és időtartama hosszáról: egy folyóiratot az tart fenn, ha támogatása van, ha érvényessége van, és ha olyan bázis kiszolgálására épül, amelyik exponált helyzetben van a társadalomban. Szerencsés esetben a folyóirat fenntartja magát az egyik komponens megléte esetén is, gondolok az anyagi támogatásra. De az utóbbi egy híján tíz évben a szakmánk tudott exponált helyzetbe kerülni, mert olyan társadalmi mozgásoknak ment elébe, olyanokat szolgált ki és olyanokkal számol, amelyeknek a közművelődés, a közösségi művelődés lehet a befolyásolója. Mégpedig a Művelődési Intézet által működtetett hálózata által, ami nem tünetszinten érzékeli a társadalmat, hanem arra vállalkozik, hogy társadalomismeretre, művelődéstörténeti ismeretre alapozva hagyományokra és értékekre építsen, amelyek ennek a szakmának a látóterében vannak, és eszköztárával mozgásba hozhatók.

H. K.: *Miután édesapád is, ha jól tudom, szintén első generációs értelmiségiként, és ha jól emlékszem, életét Pápa művelődésének szolgálatában élte le, talán nem lesz nehéz ezt az interjút elkészítenünk, kiszakítva téged az írásból.*

M. A.: Aki ismer engem, az tudja, hogy emberekre irányultságom a legerősebb. Ezért jó, ha tancba viszel, és kérdezel, mert engem, ha valaki kérdez, valaki kíváncsi rám, ugyanígy, ha pápai diákok általam tudhatnak hatásokhoz jutni, ami által jobb kérdéseket tesznek fel

maguknak, nincs az az írás, ami távol tartana a kontaktushelyzetektől. Ezért is vagyok szívesen Pápán, lépkedek apám nyomdokaiban, örömmel használva személyes eszköztáramat, és hagyom, hogy szeressenek, akik őt is szerették.

H. K.: *A Szín folyóirat címe, úgy tudom, nem csak a fekete, fehér, tehát a színekre utalt, és arra, hogy egy szín kíván lenni azon a palettán, ami megjelenik a folyóiratok világában.*

M. A.: Színként nekem az egy szintén nagyon tetsző értelmezési lehetőség volt, hogy az lesz a lap, ami a szín, kocsiszín, a vándor színjátszó társulatoknak sok helyütt a játszóhelye volt. *Nyitott, befogadó, értéket közvetítő.* A lap először karcsú volt, nem gondoltam terjedelmet növelni, csak ahogy a gondolatgazdagsága nő. A legvastagabb lapszám akkor készült, már Szín – Közösségi Művelődés korában, amikor Beke Pál a francia tapasztalatait látta érvényesnek megosztani a szakmával: akkor olyan dundi volt a szám, hogy kötési nehézségeink voltak vele. De ő egy új folyóirat bevezetésében is gondolkodott, *Nemzet és művelődés* címmel. Elméleti számvetések jelentek volna meg benne olyan gondolkodókkal, akiknek a társaságát jó lett volna élvezni, de a hozzájuk eljutásnak praktikusabb megoldását adta volna a folyóirat. Még kéziratként próbaszám is készült, de nem adatott rá támogatás. A folyóirat életében a fehér borítós A4-es nagyságot egy divatosabb, kisebb formátum követte, aztán pedig eljutottunk a mai, színes, elsősorban arra törekvő borítóhoz, hogy mindenkinek legyen kedve a kezébe venni, aztán meg, ha hozzászokott már, ha használja, akkor megörüljön a kollégák által készített, vonzó borítóknak. Belső színes oldalai vannak, sok fotóval készül, és részint szakmai kézikönyvnek mondanám, másrészt módszertani pél-

datárnak. Világosan látható belőle a Művelődési Intézet irányultsága, céljai, olvasója kap belőle bőséges motivációt, hogy azonosuljon. Érezhető belőle, mi újság az országban és a magyar lakta területeken abban a vonatkozásban, hogy ki hol tart közösségeivel és azok érdekében. Megtudható, kitől mit érdemes eltanulni. Érdeemesnek találnám egy lapbemutató bevezetését az újonnan elkészült számokból, mégpedig azon a konferencián, ahol a Művelődési Intézet megyei irodahálózatának munkatársai együtt vannak. Ennek a haszna – érzékelem a Pápán évek óta szerkesztett Szélesvíz című folyóiratomban lapbemutatóin – felmérhetetlenül, pontosabban igen jól felmérhetően nagy. Már a lapbemutatón orientálódni tudnának a kollégák, mit érdemes belőle olvasniuk, mi inspirálja őket, amitől lendülettel vethetik bele magukat a munkába, illetve mi használható számukra. Ez szintén jó lendületet ad. Aki a lapot szerkeszti, élményszerűen és érdeklődést felkeltve tud beszélni róla, ez elindítaná az erős munkavégzésre beállt kollégákat azoknak az írásoknak a pontos kiválasztásában, amit nehezebb megtenni, e nélkül kézbe véve a folyóiratot. Az újféle folyóirat 2012-től az együttlét élményét és az együttgondolkodás lehetőségét adja a Művelődési Intézetben dolgozó és szellemiségében hozzá tartozó szerzőknek és olvasóknak.

H. K.: *Alapvetően közművelődési folyóirat a Szín – Közösségi Művelődés, de sokkal több is annál. A kezdetektől jellemző ez a kitekintés?*

M. A.: A kitekintés a lap nyitottságából következik, és abból, hogy mindig jó, ha egy szakma érzékeli a körülötte levő szakmák innovatív területeit, hagyja, hogy azok inspirálóan hassanak rá, illetve ezekből a tudásokból meg tudja állapítani, hogy hol kell, hogy ma-

gára erősen számítson, mert bizonyos területek a művelődés területén is mindig inkább háttérbe vagy előtérbe kerülnek. Ezekhez a tájékozódásokhoz jó, ha a horizont minél szélesebb. És jó, ha a szerkesztő több szakma iránt is figyelmes, az sem árt, ha megvan a más szakmánkon belüli ismeretségi köre. Az intézeti folyóiratban megjelenő tényleges kitekintés fordítottan arányos az intézeti munka intenzitásával. Az intézet azon időszakában, amikor kevésbé tudott innovatív lenni, vagy kevésbé volt koncepciózus, akkor a kitekintést annyira szélesre nyithattam, hogy bőségesen megszólaltathattam ismerőseimet, akiknek a szemléletét, szellemét élveztem magam is, akik által mindig szívesen töltöttem. Amikor az intézet tágra nyitja tevékenységi területét és hatékonyan működik, akkor kevesebb vagy egyáltalán nincs az ilyenre hely a lapban. Ennek megvan a játéka. A lapot szerkesztőnek mindig nagyon képből kell lenni az intézettel, minden vonatkozásában.

H. K.: *25 év alatt nagyon sok lapszám jelent meg. Van számodra olyan, ami valamiért nagyon emlékezetes maradt?*

M. A.: Emlékezetes az a lapszám, ami akkor készült, amikor 2012-ben új vezetőt kapott Závogyán Magdolna személyében az intézet. Készen voltam egy lapszámmal éppen, amikor először ültünk le egymással beszélgetni, és mire felálláshoz készültem, én ajánlottam, hogy csináljak új számot a kész helyett. Örültem neki, hogy nem túl hosszú beszélgetési időnk alatt éreztem a terveit, az irányokat, amikben el akar indulni, a hihetetlen végiggondoltságot és az energiát, amivel dolgozik. És az ilyenek rám ugyanúgy hatnak, mint apámra hatottak: olyanokkal szerettem együtt dolgozni, akiknek fontos az, amit csinálnak, és akkor tudta magából is kihozni a legtöb-

bet, ami szintén fontos volt neki, és nekem is az.

H. K.: *Az elmúlt évtizedekben rengeteget jártad az országot. Ilyenkor lelkileg töltődsz az íráshoz, vagy minden utazás egyben témakeresés is? Jegyzetelsz, vagy csak figyelsz?*

M. A.: Érdekes, hogy nagy országjárónak érzékelsem engem. Ha csak egy-egy beszélgetést elkészíteni a lapnak mentem valahova, még, ha óhatatlanul tájékozódtam kicsit a településen is, azt én nem számítom országjárásnak. Nem utaztam sokat életem során, országon belül sem, külföldön sem. Ha már valahova még egyszer visszatértem, annak már oka kellett legyen, érdekelt, ahhoz a helyhez már valami miatt közöm lett. És vannak helyek, amik viszont fontosak nekem, ott hosszabb időt töltöttem, ilyen volt falukutató időszakomban Pusztafalu, ahol rengeteget tanultam. Talán ezek rögzítéséhez és mások számára is elérhetővé tételéhez írtam három könyvet is róla, más-más műfajokban. Kötődöm is helyekhez, nem sok helyhez, de mert nekem a kötődés a fontos, ez egyben azt is jelenti, hogy ismerem a helyet, megtaláltam benne a helyemet, a dolgomat, viszonyítási pont a számomra, és figyelek a változásaira, visszajelzéseire. Ilyen Pápa, ahol felnőttem, ilyen a kiskunsági tanyám és Zugló is. A három hely egyben olyan társadalomismerettel szolgál, amire mindig is szükségem volt. Szívesebben veszem fel az érzékelhető jeleket emberközben, mint hogy hírekben tájékozódjak. És Pápa, apám nyomdokain járva az utóbbi évek nagy szellemi kalandja, a tanya fiatalkori fizikai erőfeszéseimnek adott teret, amikor a szőlő- és kertművelés foglalt le, de mert életem legnagyobb meg rázkódtatását is ott éltem, amikor egy éjszaka leégett a tanyám, és fiam első éveit is oda kötnek, érzelmileg, az utóbbi pápai évekig, oda kötődtem a legjobban. Tartoznék

magamnak egy tanyakönyvvel, de kérdés, lesz-e rá idő. Most apakönyvem írom, és másik kettőt már megígértem magamnak, olvasóimnak is készülő apakönyvem elején, ki tudja, kapok-e még időt egy negyedik könyv megírására is. Zuglót a fővárosban belül fiam születése miatt választottam, a belvárosból költöztem Zuglóba. És talán minden anya azt a helyet akarja elhagyni a legkevésbé, ahol a gyereket babakocsiban toltta, játszótérre vitte, és kézen fogva is megvoltak a tér tágulásának a lépései a kertnevezetésekkel, tudva, a tavaszi virágok közül hol, mik várhatók, hol vannak barátságos kutyák, még egy olyan is volt, hogy focizni tudtak Bencével a kapu alatti résen. Hozta és kilökte, a fiam visszarúgta. Lexinek hívták. Szerettük. Talán ennyiből is érzékelhető, hogy nem a számok embere vagyok. Hogy jegyzetek-e vagy csak benyomásokat gyűjtök, az azon is múlik, milyen az állapotom. Pontosan meg szoktam érezni, ha sikerül annyira kiérzékenyülnöm, hogy teljes a felvevőképességem. Ilyenkor semmit nem jegyzek le, mert minden megmarad bennem, és sokkal jobban meg tudom formálni írásban, ha arra alkalmas helyzetbe kerülök. Jegyzetelni akkor jegyzetek szívesen, ha valaminek a struktúrája nem világos, ilyenkor szavakat nyilakkal írok, mint ahogy előadásokra is így szoktam felkészülni. Arra Franciaországban jöttem rá, hogy ha valamit lefényképezek, arról nem írok. Különös volt, hogy soha nem volt rá igényem, hogy fényképezőgépem legyen. (Kivétel ebben fiam fotózása kicsi korától, amíg lehetett.) Párizsból mentem dél-Franciaországba egy 600 lelkes faluba Pusztafalu miatt, az is 600 lelkes volt, rábeszéltek, hogy vigyek gépet, adtak is. Ez nem a faluban okozott gondot, mert ott elő se vettem, de dél felé haladva sok mindent megnéztem, fényképeztem, és arról soha, később sem írtam sem-

mit. A két terület kioltja egymást. Ma már szeretek fényképezni, de ennek tudásával teszem. Mindezt, amiket elmondtam, még a lapszerkesztéssel összefüggésbe hoznám. Mert mindezekből látható, hogy természetem szerint az érzékelésemre hagyatkozok, az ismereteim is ott sűrűsödnek, ahol a tevékenységeimhez kellőek. Ez a lappal való munkámban úgy hat, hogy minden lapszámnál, legyen az a Szín vagy a pápai Szélesvíz folyóirat, kell, hogy izgasson a gondolati szála, és végül a lapot egységnek érezzem. Én egy folyóiratszámommal is úgy vagyok, mint egy könyvvel, egyszer csak elégedett vagyok vele, és akkor van kész. Addig folyton dolgozom rajta. Az írásokon, a szerkezeten, keresek még bele valamit, és ha az fontossá teszi magát, az egész lapot átszerkesztem, hogy jó helyre kerüljenek a hangsúlyok. Ez persze talán nem kellene, hogy így legyen egy szakfolyóirattal, de így van. Felteszem, hogy ezt csak az érzékelné, aki nekiállna és végigolvasná az egészet, de hát minnek. Azt jó belőle olvasni, ami kell valamire, jó valamihez. Talán amikor kész a lap, sok olvasó megtalálja benne azt az egy-két írást, amire nem kell, hogy sajnálja az idejét.

H. K.: *Hol rovatként, hol tematikus lapszámként visszatérő, hogy a Kárpát-medencei magyarság szervezetei, képviselői is írnak a lapba, tudnivaló, hogy sokukkal személyes kapcsolatban állsz. Hogyan kezdődött ez az együttműködés?*

M. A.: A sok ebben az esetben sem jellemző rám. Inkább van egy-egy meghatározó kapcsolat, és akkor Erdélyből ilyen a kolozsvári Szabó Zsolt, akivel egyetem óta ismerjük egymást, és a Művelődés folyóirat volt főszerkesztőjeként lenne mit tanulni tőle, és ha őt ismerem, figyelemmel kísérem a testvéreit, az építészt és a Kritérion-kiadóst, és persze a családjukat, néprajzos édesanyját, családjuk

Kós Károllyal való kapcsolatát, és akkor ez már elég volt számomra az abban a világban való folyamatos eligazodáshoz. Ugyanilyen személy volt Délvidéken Bicskei Zoltán, őt Beke Pálnak köszönhetem, hogy megismertem. Lehetőséget adott rá, hogy Magyarokanizsán keressem fel és készítssek vele a lapnak beszélgetést, és ekkor egymásra hangolódunk, csodás színvonalú dolgai kötődtek művelődési intézményéhez és hozzá. Felvidéken a pápai testvérváros, Ógyalla lett a tájékozódási pontom, örülök az ott kötött barátságoknak. Szóval így. Kevés, de folyamatos figyelem egy-egy határon túli magyar területen. Két éve egy pápai kapcsolat révén a csángókhoz is eljutottam, felfogtam őket. És tavaly a székeleyeket ismertem meg, aki megnézi a tavalyi két utolsó Szín – Közösségi Művelődés számot, láthatja, elég komoly munkámba került.

H. K.: *Megítélése szerint muniációt ad a mindennapi közművelődési munkához a folyóirat? Mit tartasz a lap legfőbb üzenetének a szakma felé?*

M. A.: A mindennapi közművelődési munkához a folyóirat nyilván többet ad, mert ez a dolga, mint az intézet online elméleti folyóirata, és ha a legfőbb üzenetét kérdezed, erre most azt tudom mondani, hogy mindent bele, rajtunk a világ szeme.

H. K.: *Szélesvíz folyóirat, Szín Közösségi Művelődés folyóirat, önkéntesség, alapítója vagy a Pápai Népfőiskolának. Hogy bírod? Miből merítesz erőt?*

M. A.: Most jobbak az életemben az arányok, hogy nem csak lapot szerkesztek. Amikor emberekkel vagyok személyes kapcsolatokban, kipihenem a számítógépes óráimat. Az önkéntességem nem plusz munkának számít, hanem feltöltődésnek. Ha nem így lenne, nem csinálnám. Mint ahogy Pápán, az udvaron és a kertben is azért dolgozok szívesen, mert érzem, hogy jót tesz. És amikor ingázom Pápa és Pest között, akkor pedig nem fárasztom magam az utazással, hanem úton vagyok. És úton lenni mindennél jobb. Ezt még az irodalomból is tudjuk.

MÁTYUS ALIZ író, szociológus, szerkesztő. A Pápai Művelődéstörténeti Társaság alelnöke.

B. HEGEDŰS KATALIN magyar-népművelés szakos tanár, felsőfokú kulturális menedzser. Kisebbségi megszakítással 2000-től 2020-ig a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársa különböző, kommunikációval kapcsolatos beosztásokban. Jelenleg a Szín – Közösségi Művelődés folyóirat szerkesztője.